

วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

Life-long Learning Style of Yangsisuraj District People in Mahasarakam Province

ธงชัย สมบูรณ์*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Thongchai Somboon*

Faculty of Education, Ramkamhaeng University

Received: March 20, 2024

Revised: June 5, 2024

Accepted: June 6, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจำนวน 379 คนโดยเลือกสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากประชาชนที่อยู่ในแต่ละตำบล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามประมาณค่าและแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า 1) วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะอย่างเป็นทางการในภาพรวมพบว่ามีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.48) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วิถีการเรียนรู้ตามศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยเป็นหลักอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.33) ส่วนวิถีการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการในภาพรวมพบว่ามีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.48) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วิถีการเรียนรู้ที่มาจากความสนใจและความถนัดจะมีระดับค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.05) ซึ่งวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองเป็นหลัก 2) ปัจจัยที่มีผลวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม พบว่าทั้งปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางการบริหารจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, SD = 0.31) ทั้งนี้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจจะมีผลต่อวิถีการเรียนรู้ในระดับค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, SD = 0.21) 3) แนวทางการส่งเสริมวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จะมาจากทั้งภาครัฐ และเอกชนซึ่งมีแนวทาง 4 ด้าน หรือ 4 P's ซึ่งประกอบด้วย 1 Policy (นโยบาย) 2 Pedagogy (ด้านการศึกษา) 3 Process (กระบวนการ) และ 4 Participation (การมีส่วนร่วม)

คำสำคัญ: วิถี การเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณภาพชีวิต

Abstract

This survey research aimed 1) to study life-long learning style of Yangsrisuraj District people in Mahasarakham Province 2) to study influential factors on life-long education style of those who are habitants of Yangsrisuraj District and 3) to explore the guidelines supporting life-long learning of Yangsrisuraj District people. Samples of 379 people were selected by simple random sampling. Rating scale questionnaire and structured in-depth interview were used as the tool for data collection. Percentage, mean (M) and standard deviation (SD) were employed for data analysis. Research results showed as the follows; 1) the formal lifelong learning aspect of Yangsrisuraj District people in Mahasarakham Province was found at the highest level ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.48). When considering each aspect, the informal learning and non-formal learning were evaluated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.33). The informal lifelong learning aspect also showed at the highest level ($\bar{X}$ = 4.55, SD = 0.48). When considering in terms of items, the item of life-long learning style by self- interest and aptitude was indicated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.05) which mainly aimed to develop the quality of life 2) There were 3 influential factors on life-long learning style of Yangsrisuraj District people in Mahasarakham Province namely, social factor, economic factor and administrative factor which were indicated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.31). In this finding, economic factor prominently influenced learning style at the highest level ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.21) 3) the guidelines supporting life-long learning of Yangsrisuraj District people in Mahasarakham Province consisted of 4 P's namely 1 Policy 2 Pedagogy 3 Process and 4) Participation.

Keywords: Style, Lifelong Education, Quality of Life

บทนำ

ในช่วงระยะ 10 ปี ที่ผ่านมาบริบทของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงมีความจำเป็นที่ประเทศจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญงอกงามให้มากที่สุดเท่าที่รัฐจะทำได้ สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนา คือ การศึกษา และหน้าที่ และบทบาทของการศึกษา คือ การพัฒนาผู้คน หรือประชาชนให้มีคุณภาพจึงต้องเน้นการพัฒนาแบบบูรณาการที่เป็นองค์รวม โดยมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาจะเห็นได้ว่าแนวคิดหลัก และเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งกำหนดไว้ในแผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการมุ่งพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้จนนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่มุ่งพัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society)

การพัฒนานคนให้มีคุณภาพเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายพัฒนานคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ทุกวัยตลอดชีวิต มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ในข้อที่ 1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1.1 นั้นเป็นการวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม

มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะและมีความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถ และพัฒนานตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ยังกำหนดเป้าหมายรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 ยังมุ่งให้คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียงและมีความเป็นไทย ซึ่งจากวัตถุประสงค์นี้เมื่อพิจารณาจะ พบว่า เป็นการมุ่งเน้นและให้ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีความจำเป็นสำหรับคนไทยในยุคปัจจุบันเพื่อให้ก้าวทันต่อการพัฒนาของสังคมโลก นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้คน ดังนั้นเพื่อเตรียมผู้คนให้พร้อมที่รับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมให้มีลักษณะเป็นสังคมที่มีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจะต้องเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนการพัฒนาในรูปแบบดังกล่าวต้องมีลักษณะเปิดกว้าง มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่จะสนับสนุนให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาตลอดชีวิตต้องให้อิสระและทางเลือกสูงสุดทั้งในแง่ความหลากหลายของกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาความรู้รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ที่ให้กับผู้คน การศึกษาตลอดชีวิตจะพึงพารัฐฝ่ายเดียวคงไม่ได้จะต้องอาศัยความเชื่อมโยงของบ้าน สถาบันการศึกษา วิถีชุมชนและทุกภาคส่วนของสังคมอย่างครบถ้วนอย่างมีคุณภาพและมีลักษณะเป็นองค์รวมไปพร้อมกัน

กล่าวตามความเป็นจริงการเรียนรู้ในทุกด้านต่างของผู้คนหรือประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชนบทที่เป็นฐานรากสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดการศึกษาเรียนรู้ของประเทศไทยสำหรับประชาชนในชนบท ปัจจุบันยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควรเนื่องจากช่องว่างระหว่างวิถีการเรียนรู้คนในเขตเมืองกับเขตชนบทยังอยู่ในระดับสูงซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ในเขตชนบท จะเห็นได้ว่าการศึกษาที่ถูกจัดขึ้นสำหรับประชาชนถูกผูกขาดโดยการจัดการจากรัฐเป็นส่วนใหญ่ วิถีการเรียนรู้จึงกลายเป็นสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ระบบวิถีคิด ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น กล่าวตามความเป็นจริงกลไกการเรียนรู้ด้วยตนเองของชุมชนผ่านสถาบันทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ถูกกลดบทบาทลงแล้วแทนที่ด้วยค่านิยมสมัยใหม่ ระบบการศึกษาไม่สามารถเตรียมคนได้อย่างสมบูรณ์แบบสำหรับชีวิตในอนาคตเนื่องจากถูกจำกัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่รัฐต้องการ จึงทำให้ผู้คนจำนวนมากขาดโอกาสทางการศึกษาและส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคามเป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางด้านสังคมจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองอย่างรวดเร็วแต่ยังปรากฏว่าวิถีชีวิตด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงผู้วิจัยในฐานะที่เป็นหนึ่งในประชาชนของอำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคามจึงมีความสนใจในการศึกษาวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคามว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและแนวทางส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคามเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

จุดมุ่งหมายและปณิธานของการศึกษาตลอดชีวิต คือ การกระจายพรมแดนข้อความรู้ต่างๆ เพื่อให้มนุษย์ทุกคนได้รับการเรียนรู้ในการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย ทางด้าน สติปัญญา ทางด้านสังคมอารมณ์และจิตใจ ทั้งนี้จะมีกระบวนการจัดให้ครอบคลุมวิถีชีวิตในทุกมิติ การศึกษาตลอดชีวิตสามารถเกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลา ทั้งที่ครอบครัว ที่ทำงาน และที่ชุมชน หลักของการศึกษาตลอดชีวิตมีวิธีการจัดการศึกษาที่หลากหลายและยืดหยุ่นหลากหลายทั้งในเนื้อหาสาระ (Contents) วิธีการ (Process) มีทั้งที่เป็นแบบแผนและไม่มีแบบแผน (Formal and Informal Patterns) ครอบคลุมทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาตลอดชีวิตยึดหลักการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Learning Environment) มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Networks) ที่หลากหลาย เพื่อที่จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจใฝ่รู้ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปณิธานของการศึกษาตลอดชีวิตมีดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นผู้รักการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้มีการพัฒนาทักษะทั้งทางด้านวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะทางด้านสังคมที่เหมาะสมซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้เรียน
3. ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสอดคล้องกับความสนใจพื้นฐานของผู้เรียน
4. ทำให้บุคคลได้มีโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนโดยเรียนรู้อย่างเหมาะสม
5. พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม ฉะนั้น การศึกษาตลอดชีวิตแตกต่างกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต
6. เป็นการจัดเตรียมกระบวนการหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมตลอดชีวิต
7. เป็นกิจกรรมของผู้เรียนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในการตอบสนอง หรือพฤติกรรม ซึ่งเกิดขึ้นทั้งหมด หรือบางส่วน จากประสบการณ์ ทั้งโดยตั้งใจ และไม่ตั้งใจ จากเกิดจนตาย การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นพฤติกรรมของผู้เรียนอาจเป็นฝ่ายจัดกระบวนการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ตนเองก็ได้ เช่น การวางแผนการเรียนเอง ใช้สื่อต่าง ๆ ด้วยตนเองวิเคราะห์ และสรุปผลด้วยตนเอง หรือผู้เรียนอาจได้รับประสบการณ์จากผู้อื่นจัดให้ ทั้งโดยตั้งใจ หรือไม่ได้ตั้งใจ (ธงชัย สมบูรณ์, 2564)

หลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Medel-Anonueo; Ohsako & Mauch, (2001) เสนอแนะแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเป็นไปเพื่อปรับความแตกต่างของปัจเจกบุคคลในการเรียนรู้ให้เหมาะสม (Lifelong Learning as Optimizing Individual Differences)
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการต่อเนื่องของประสบการณ์การเรียนรู้ (Lifelong Learning as a Continuity of Learning Experience)

ทั้งนี้ หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เขียนได้สังเคราะห์จากงานเขียนทั่วไป (สุนทร สุนันท์ชัย, 2543; สุมาลี สังข์ศรี, 2544) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาไม่ได้สิ้นสุดลงจากสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการศึกษาที่เกิดขึ้นในขณะที่มีชีวิต
2. แหล่งเรียนรู้ของการศึกษาตลอดชีวิตมาจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคม
3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด โดยประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ
4. เนื้อหาของการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วยเนื้อหาหลักสองกลุ่มวิชา คือ การศึกษาสายวิชาการ หรือสายสามัญและการศึกษาวิชาชีพ

5. บ้าน คือ สถานศึกษาแห่งแรกที่ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีหน้าที่อบรมขัดเกลา และให้การศึกษา เบื้องต้นถือว่าเป็นการวางรากฐานที่ดีให้แก่สมาชิกในสังคม ชุมชนจะเป็นแหล่งการศึกษาในระดับรองลงมา

6. การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และผสมผสานกันทั้งในแนวตั้ง และแนวนอน ซึ่งแนวตั้ง หมายถึง ช่วงชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายทุกคนควรได้รับการศึกษาในทุกวัย และทุกช่วงชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนแนวนอน หมายถึง ทุกคนควรได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถทุกด้านทั้งด้านวิชาชีพ และวิชาการเพื่อนำไปใช้ได้เหมาะสมกับชีวิตประจำวัน

7. การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีลักษณะยืดหยุ่น และหลากหลายในด้านเนื้อหา สื่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียน และกฎระเบียบต่าง ๆ เป็นต้น

8. เป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยจะต้องมุ่งสร้างโอกาส แรงจูงใจและความสามารถที่จะศึกษา โดยจะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่กลุ่มเป้าหมายให้เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

9. การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรจัดให้แพร่หลายทั่วถึงเป็นประชาธิปไตยไม่เพียงแต่ให้โอกาสคนกลุ่มเดียวในสังคมส่วนใหญ่ การจัดการศึกษาในปัจจุบันแม้เพียงขั้นพื้นฐานก็ยังไปไม่ถึงทั่วถึง บางแห่งแม้จะจัดได้กว้างขวางทั่วถึงแต่คุณภาพยังไม่เท่าเทียมกัน

10. จัดการเรียนรู้เรื่องสภาพจริง และปัญหาที่จะเผชิญ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้โดยยึดหลักว่าบุคคลทุกเพศ ทุกวัย มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต จึงต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของบุคคลในขณะนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพได้อย่างแท้จริง

11. การศึกษามีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตายเพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิต และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม

จากหลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องเน้นให้ทุกคนทุกระดับสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมดครอบคลุมทุกประเภท ทุกระดับเน้นความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีความยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบและมีลักษณะของการจัดการศึกษาที่เป็นอิสระในการเลือกเรียนของผู้เรียน มุ่งให้ทุกคนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพพัฒนาคุณภาพชีวิต และพึ่งตนเองได้ มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และเกิดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกแหล่งการเรียนรู้ จากหลักการและแนวทางการปฏิบัติในระดับบุคคล สถาบันหรือผู้จัดโปรแกรมการศึกษา ผู้จัดแหล่งการเรียนรู้ ไปจนถึงระดับในการจัดทำนโยบายของรัฐบาล จะต้องมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกของชุมชนในสังคมเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจนสามารถกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนทั้งนี้จะมีการกำหนดความต้องการทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมจะมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยการทำงานร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นในการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและการติดตามประเมินผล ทั้งนี้องค์การอนามัยโลก World Health Organization, (2013) ได้เสนอว่าความร่วมมือประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนคือ

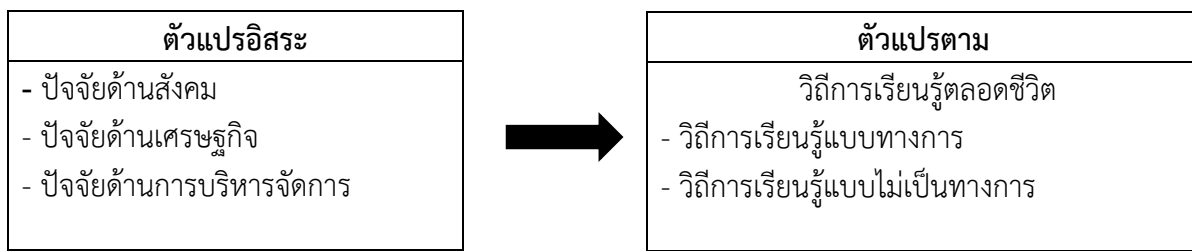
ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผลและประการสำคัญคือการตัดสินใจด้วย

ขั้นที่ 2 การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและการบริหาร

ขั้นที่ 3 การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

ขั้นที่ 4 การได้ประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากันซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวในสังคมหรือวัตถุก็ได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนที่สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาศัยอยู่ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 ตำบล 91 หมู่บ้าน ดังนี้ 1) ตำบลยางสีสุราช ประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน 2) ตำบลนาภู ประกอบด้วย 17 หมู่บ้าน 3) ตำบลแวงดง ประกอบด้วย 19 หมู่บ้าน 4) ตำบลบ้านกู่ ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน 5) ตำบลดงเมือง 9 หมู่บ้าน 6) ตำบลสร้างแข่ง ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน 7) ตำบลหนองบัวสันต ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน ประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนทั้งหมด 34,694 คน ผู้ชายจำนวน 17,238 คน ผู้หญิงจำนวน 17,456 คน (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 379 คน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากประชาชนที่อยู่ในแต่ละตำบลใช้เกณฑ์ตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 9 คน ประกอบด้วยนายอำเภอยางสีสุราช ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอยางสีสุราช และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามเชิงสำรวจแบบประเมินค่า 5 ระดับ (5 Rating Scale Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structural Interview) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสอบถามเชิงสำรวจแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้แบบทางการและวิธีการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งแบบสอบถามได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบวัดไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา แล้วพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structural Interview) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการศึกษิตตามอัธยาศัยช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม อย่างไรนโยบายเกี่ยวกับการให้การส่งเสริมและการส่งเสริมวิถีการศึกษาตลอดชีวิต ปัจจัยทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านบริหารจัดการที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปัญหาและอุปสรรคที่มีวิถีชีวิตการศึกษาตลอดชีวิตรวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาวิถีชีวิตการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามลงพื้นที่ด้วยตนเองใน 7 ตำบลของอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 379 ฉบับ และมีอัตราการตอบกลับร้อยละ 100 ส่วนข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นผู้วิจัยเดินทาง

ไปสัมภาษณ์นายอำเภออย่างสี่สุราษ ณ ที่ว่าอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคาม และสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 7 แห่ง ซึ่งเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก คือ

- 1) เป็นผู้ที่มีอำนาจในการบริหารปกครองสูงสุดในอำเภอ ได้แก่ นายอำเภอ
- 2) เป็นผู้บริหารศูนย์การศึกษาครอบครัวและศึกษาตามอัธยาศัยของอำเภอ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์
- 3) เป็นผู้ที่รับผิดชอบการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมด 7 ตำบล ทั้งนี้มีการส่งจดหมายราชการนัดแนะวันเวลาที่เข้าทำการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science/For Window: SPSS Version 19.0) ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเชิงสำรวจ ตอนที่ 1 ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเชิงสำรวจ ตอนที่ 2 ใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51–5.00 หมายถึง วิถีชีวิตการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคามในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51–4.50 หมายถึง วิถีชีวิตการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคามในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51–3.50 หมายถึง วิถีชีวิตการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคามในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51–2.50 หมายถึง วิถีชีวิตการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคามในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00–1.50 หมายถึง วิถีชีวิตการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคามในระดับน้อยที่สุด

3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi- in Structural Interview Form) แล้วนำผลมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เนื้อหา จากนั้นเขียนอธิบายเป็นข้อค้นพบในเชิงพรรณนาความ (Descriptive Style)

ผลการศึกษา

วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภออย่างสี่สุราษ จังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิถีการเรียนรู้แบบทางการ ด้านวิถีการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ตามลำดับดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านวิถีการเรียนรู้แบบทางการ

ประเด็นข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล	ลำดับ
1. มีการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.43	0.26	มาก	5
2. มีการเรียนรู้ตามศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	4.78	0.33	มากที่สุด	1
3. เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	4.46	0.40	มาก	4
4. เข้าไปค้นคว้าอ่านหนังสือในห้องสมุดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	4.58	0.67	มากที่สุด	3
5. เข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานราชการเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.65	0.19	มากที่สุด	2
ภาพรวม	4.58	0.38	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านวิถีการเรียนรู้แบบทางการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 มีการเรียนรู้ตามศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ย 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.33 ข้อที่ 4 เข้าไปค้นคว้าอ่านหนังสือในห้องสมุดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีค่าเฉลี่ย 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 และข้อที่ 5 เข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานราชการเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีค่าเฉลี่ย 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.19 และข้อที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ 1 มีการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ย 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.26 และข้อที่ 3 เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีค่าเฉลี่ย 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.40

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านวิถีการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ

ประเด็นข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล	ลำดับ
1. มีวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากปราชญ์ภายในบ้าน ชุมชน	4.74	0.16	มากที่สุด	2
2. มีวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเองตามความสนใจและความถนัด เช่น เรียนรู้ตามผู้มีความรู้สั่งสอนจากพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ	4.88	0.05	มากที่สุด	1
3. มีวิถีเรียนรู้ตลอดชีวิตในกิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์จากหมู่บ้านและชุมชน	4.51	0.32	มากที่สุด	3
4. มีวิถีเรียนรู้ตลอดชีวิตในเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างรายได้โดยการสังเกต เข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่เป็นทางการ	4.48	0.59	มาก	4
5. มีเรียนรู้ตลอดชีวิตเกี่ยวกับการทำนุบำรุงอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมชุมชนโดยการเข้าร่วมกิจกรรม	4.41	0.61	มาก	5
ภาพรวม	4.55	0.48	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านวิถีการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1 มีวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากปราชญ์ภายในบ้าน ชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.16 ข้อที่ 2 มีวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเองตามความสนใจและความถนัด เช่น เรียนรู้ตามผู้มีความรู้สั่งสอนจากพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือมีค่าเฉลี่ย 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.05 และข้อที่ 3 มีวิถีเรียนรู้ตลอดชีวิตในกิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์จากหมู่บ้านและชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.32 และข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 4. มีวิถีเรียนรู้ตลอดชีวิตในเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างรายได้โดยการสังเกต เข้าร่วมกิจกรรมอย่างไม่เป็นทางการ มีค่าเฉลี่ย 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 และข้อที่ 5. มีเรียนรู้ตลอดชีวิตเกี่ยวกับการทำนุบำรุงอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมชุมชนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการบริหารจัดการ และตารางการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 4.6 ตาราง 4.7 ตาราง 4.8 และตาราง 4.9 ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านสังคม

ประเด็นข้อคำถาม	$\bar{X}$	SD	แปรผล	ลำดับ
1. ทุกหมู่บ้านมีศาลาประชาคมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต	5.00	0.00	มากที่สุด	1
2. หมู่บ้าน ตำบล มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง	4.46	0.11	มาก	3
3. หน่วยงานของราชการและสถาบันทางศาสนามีกิจกรรมส่งเสริมให้เข้าร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.64	0.30	มากที่สุด	2
4. สังคมเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.45	0.77	มาก	4
5. มีแรงจูงใจจากภายในและภายนอกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.42	0.93	มาก	5
ภาพรวม	4.59	0.05	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1 มีวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากปราชญ์ภายในบ้าน ชุมชน มีค่าเฉลี่ย 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 และข้อที่ 3 หน่วยงานของราชการและสถาบันทางศาสนามีกิจกรรมส่งเสริมให้เข้าร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีค่าเฉลี่ย 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 และข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 หมู่บ้าน ตำบล มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.11 ข้อที่ 4 สังคมเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีค่าเฉลี่ย 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 และข้อที่ 5. มีแรงจูงใจจากภายในและภายนอกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีค่าเฉลี่ย 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขต
อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านเศรษฐกิจ

ประเด็นข้อคำถาม	$\bar{X}$	SD	แปรผล	ลำดับ
1. ขาดการเรียนรู้ตลอดชีวิตบางช่วงเพราะปัญหาทางการเงิน	4.87	0.05	มากที่สุด	2
2. ฐานะทางบ้านยากจน	4.98	0.03	มากที่สุด	1
3. บางครั้งการเข้ากิจกรรมที่หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่นจัด ต้องมีค่าใช้จ่าย	4.66	0.90	มากที่สุด	4
4. กิจกรรมบางอย่างที่จัดขึ้นมองว่าเสียเวลาต่อการทำหากิน	4.78	0.01	มากที่สุด	3
5. หน่วยงานรัฐและเอกชนไม่มีเงินสนับสนุนอย่างพอเพียง	4.65	0.13	มากที่สุด	5
ภาพรวม	4.79	0.21	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.21 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1 ขาดการเรียนรู้ตลอดชีวิตบางช่วงเพราะปัญหาทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.05 ข้อที่ 2 ฐานะทางบ้านยากจนมีค่าเฉลี่ย 4.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.03 ข้อที่ 3 บางครั้งการเข้ากิจกรรมที่หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่นจัด ต้องมีค่าใช้จ่ายมีค่าเฉลี่ย 4.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90 ข้อที่ 4 กิจกรรมบางอย่างที่จัดขึ้นมองว่าเสียเวลาต่อการทำหากินมีค่าเฉลี่ย 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.01 และข้อที่ 5 หน่วยงานรัฐและเอกชนไม่มีเงินสนับสนุนอย่างพอเพียงมีค่าเฉลี่ย 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.13

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขต
อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริหารจัดการ

ประเด็นข้อคำถาม	$\bar{X}$	SD	แปรผล	ลำดับ
1. นักการเมืองท้องถิ่นให้การสนับสนุนไม่เต็มที่	4.81	0.68	มากที่สุด	2
2. ผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอไม่ให้ความสำคัญ	4.78	0.93	มากที่สุด	3
3. กิจกรรมที่จัดขึ้นไม่สอดคล้องกับความสนใจ	4.59	0.48	มากที่สุด	4
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตขาดการประชาสัมพันธ์	4.89	0.57	มากที่สุด	1
5. มีแรงจูงใจจากภายในและภายนอกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.43	0.49	มาก	5
ภาพรวม	4.70	0.71	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1 นักการเมืองท้องถิ่นให้การสนับสนุนไม่เต็มที่ที่มีค่าเฉลี่ย 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 ข้อที่ 2 ผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอไม่ให้ความสำคัญมีค่าเฉลี่ย 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 ข้อที่ 3 กิจกรรมที่จัดขึ้นไม่สอดคล้องกับความสนใจมีค่าเฉลี่ย 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 ข้อที่ 4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตขาด

การประชาสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ย 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 และข้อที่อยู่ในระดับมากคือ ข้อที่ 5 มีแรงจูงใจจากภายในและภายนอกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีค่าเฉลี่ย 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน

ประเด็นข้อคำถาม	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านสังคม	4.59	0.05	มากที่สุด	3
2. ด้านเศรษฐกิจ	4.79	0.21	มากที่สุด	1
3. ด้านการบริหารจัดการ	4.70	0.71	มากที่สุด	2
ภาพรวม	4.69	0.31	มากที่สุด	

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1 ด้านสังคมมีค่าเฉลี่ย 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.05 2 ด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ย 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.21 3. ด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ย 4.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลจากการสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสังเคราะห์พบว่ามี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย (Policy) โดยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องมีการวางแผนการกำหนดนโยบายร่วมกัน ทั้งนี้ นโยบายจะต้องสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นจริงโดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิต 2) ด้านการศึกษา (Pedagogy) จะต้องมีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงกับสังคมไทยและสังคมโลก นอกจากนี้จะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายในการช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ 3) ด้านกระบวนการ (Process) การศึกษาตลอดชีวิตของอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ต้องมีการสร้างกระบวนการที่ไม่สลับซับซ้อนสามารถปฏิบัติได้ง่ายและประชาชนรู้สึกถึงกระบวนการทางการศึกษาตลอดชีวิต มีคุณค่าและมีความหมายต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง โดยขั้นตอนต่างๆ ที่ถูกกำหนดไว้นั้นต้องมีขั้นตอนในการที่จะส่งเสริมและออกแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดี 4) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ด้านการมีส่วนร่วมจะต้องเป็นการรวมใจของประชาชนอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1 วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

1) วิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบเป็นทางการ พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีการเรียนรู้แบบเป็นทางการมากที่สุด เป็นเพราะว่าในปัจจุบันนี้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นจึงทำให้มีศูนย์การเรียนรู้ในระบบและตามอสังหาริมทรัพย์ในทุกอำเภอซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ผ่านมามียุทธศาสตร์ที่ 5 ที่มุ่งการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาสังคมเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 10 ยุทธศาสตร์ โดยที่ยุทธศาสตร์ที่ 1 เน้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์และยุทธศาสตร์ที่ 2 เน้น

การสร้างความเป็นธรรมลดและความเหลื่อมล้ำในสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) หนึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญไทย ในหมวด 5 มาตรา 54 มีข้อความดังนี้ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 50 (4) ที่รัฐมีหน้าที่ต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนคือเด็กไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับนอกจากนี้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆรวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ นอกจากนี้พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิดาภา เกื้อคลัง (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ กศน. ตำบล ผลพบว่า มี 25 องค์ประกอบและองค์ประกอบแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่ 15 หนึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) วิถีชีวิตการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบไม่เป็นทางการ วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ที่ไม่เป็นทางการอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนมากจะมีการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของตนเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสุมาลี ศรีสังข์ (2544) ที่ว่าการเรียนรู้ของบุคคลส่วนมากจะมาจากความสนใจและความถนัดของตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและมาตราที่ 24 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในอำเภอนี้จะมีลักษณะการเรียนรู้จากผู้มีความรู้ พ่อแม่และปราชญ์ชาวบ้าน จากสภาพที่เป็นจริงของวิถีชีวิตผู้คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานนิยมเรียนรู้จากพ่อแม่และปราชญ์ชาวบ้านเพราะลักษณะนี้สัจะให้ความเคารพต่อความอาวุโส และให้ความสำคัญต่อปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ส่วนมากจะเป็นความรู้ที่ใช้ประกอบอาชีพ นอกจากนี้ข้อค้นพบดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของสกุล จันดี (2551) ที่ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนด้วย

2 ปัจจัยที่มีผลต่อวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

1) ปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกหมู่บ้านมีศาลาประชาคมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสกุล จันดี (2551) คือ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นอาคารสถานที่ ศาลาประชาคมนอกจากจะเป็นแหล่งพบปะของผู้คนในหมู่บ้านแล้วยังเป็นสถานที่ที่ประชาชนนิยมเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้พบว่าปัจจัยสังคมทางหน่วยงานของราชการและสถาบันทางศาสนามีกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระครูวิสุทธิฐานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิธำโร, 2558) ที่พบว่า วัดซึ่งเป็นอีกหนึ่งศาลาประชาคมของชุมชนจะเป็นสถานที่ที่จัดเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมดเช่น งานก่อพระเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์ งานเทศน์มหาชาติ และยังเป็นสถานที่พบปะของคนหนุ่มสาวด้วย

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามมาจากปัจจัยฐานะทางบ้านยากจนซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พบว่า สาเหตุของปัญหาที่ทำให้เด็กไม่มีข้อมูลในระบบการศึกษาคือเศรษฐกิจซึ่งทำให้เด็กไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้น้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับความไม่เท่าเทียม ในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กไทย จากรายงานวิเคราะห์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า อัตราการเข้าเรียนของเด็กไทย ‘ลดลง’ ตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น ข้อมูลปี 2563 ชี้ว่าเด็กไทยมีอัตราการเข้า

เรียนชั้นประถมอยู่ที่ 88% ชั้นมัธยมต้นอยู่ที่ 69.4% ชั้นมัธยมปลายอยู่ที่ 60.6% และมหาวิทยาลัยอยู่ที่ 28.4% **อินทร์ แก้ว โอภาณุเคราะห์กุล (2564)**

3) ปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตขาดการประชาสัมพันธ์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของของ สุมาลี สังข์ศรี (2544) ที่ได้เสนอแนวคิดว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรจัดให้มีการแพร่หลายทั่วถึงและตอบสนองความต้องการของประชาชนหน้าที่และจุดมุ่งหมายของการประชาสัมพันธ์คือการให้ข้อมูลข่าวสารของการประชาสัมพันธ์เป็นการเพิ่มคุณค่า (Added Value) ให้กับผลิตภัณฑ์ การสร้างภาพลักษณ์ (Image Building) การให้ความรู้ (Education) การสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility Building) นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ที่ดีต้องทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3 แนวทางการส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า แนวทางการส่งเสริมวิธีการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามมี 4 แนวทาง ซึ่งสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1) ด้านนโยบาย (Policy) ภาครัฐได้ดำเนินการตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาและยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง พ.ศ. 2554) ในมาตรา 8 เรื่องการจัดการศึกษา ความว่า ให้ยึดหลักการศึกษตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) แต่อย่างไรนโยบายต่าง ๆ ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องสารนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (นิมอณรงค์ ใจโสภภาพ, 2566) ดังข้อความที่ว่า “นโยบายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้มาจากกระทรวงต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้การบริบทท้องถิ่นได้”

2) ด้านการศึกษา (Pedagogy) วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายในการช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และช่วยทำให้เศรษฐกิจของผู้เรียนดีขึ้นทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (พิทยา ระถิ, 2566, มกราคม 8) ดังข้อความที่ว่า “กิจกรรมทางด้านการศึกษตลอดชีวิตนอกจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในอำเภอแล้วยังต้องช่วยให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น”

3) ด้านกระบวนการ (Process) วิธีการศึกษตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ต้องมีการสร้างกระบวนการที่ไม่สลับซับซ้อนแต่ต้องมีขั้นตอนในการที่จะส่งเสริมระลอกแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดีทั้งนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง 2554) ในมาตราที่ 9 ความว่า การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก มีเอกภาพด้านนโยบายและหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายไปสู่พื้นที่เขตการศึกษาและเขตปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hensen, (2024) ที่ว่า กระบวนการที่ดีจะต้องประสิทธิภาพและประสิทธิผลรวมทั้งสามารถเข้าถึงเป้าหมายได้ง่าย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (ไพฑูรย์ เกษแก้วเกลี้ยง, 2566) ดังข้อความที่ว่า “กระบวนการศึกษาในทุกกระบวนการทั้งการศึกษตลอดชีวิตจะต้องมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนและง่ายต่อการปฏิบัติ”

4) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งจะต้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2013) ที่ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในขั้นที่ 2 คือ การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและการบริหาร ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆที่เกิดขึ้นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ต้องมีการกระตุ้นให้ประชาชนรักการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกี่ยวกับการทำอาชีพซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างรายได้และทำให้เกิดสภาพความมั่นคงต่อวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดี
2. ภาครัฐควรมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอเพื่อให้การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีประสิทธิภาพและมีการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนเพื่อสร้างความยั่งยืนในการเรียนรู้ตลอดชีวิตรวมทั้งต้องมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม และในเขตอำเภออื่น เพราะสังคมไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2566). **ข้อมูลประชากรอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม**. อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม: ฝ่ายทะเบียน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2564). **การศึกษาตลอดชีวิตในสังคมโลก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิมอมงค์ ใจโสภภาพ. (2566, พฤศจิกายน 7). **วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม**. สัมภาษณ์
- พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิธาดาโร). (2558). **การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิทยา ระถิ. (2567). **วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม**. สัมภาษณ์.
- ไพฑูรย์ เกษแก้วเกลี้ยง. (2566). **วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม**. นายอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม, สัมภาษณ์.
- สกุล จันดี. (2551). **การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สิตาภา เกื้อคลั่ง. (2561). **องค์ประกอบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ กศน. ตำบล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2543). **วิวัฒนาการการศึกษานอกระบบของไทย ในการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). **รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก <http://www.nesdc.go.th>.
- อินทร์แก้ว โอภาณุเคราะห์กุล. (2564). **ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กไทย**. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2566 จาก <https://workpointtoday.com/educational-inequality-2/>.

References

- Hensen, G. (2024). **Good Process**. Retrieved on January 10, 2024 from <https://www.bptrends.com/publicationfiles/five11-09-art-whatmakesagoodprocess-bptrends.pdf>.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607–610.
- Medel-Anonuevo, C., Ohsako, T., & Mauch, W. (2001). **Revisiting Lifelong Learning for the 21st Century**. Hamburg: UNESCO Institute for Education.
- World Health Organization. (2013). **Exploring Patient Participation in Reducing Health-care-related Safety Risks**. Copenhagen Denmark: WHO Regional Office for Europe.

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สมบูรณ์

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

e-mail: Thongchai.s@rumail.ru.ac.th

